

фільтрація, принцип “життєподібності” співвідношення дії та історичних орієнтирів у звертанні до минулого проглядає актуальний для сьогодення зміст, акцентовано дидактизм історичного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтюк А.Ю. Літературознавчі концепції Івана Франка / А.Ю. Войтюк. – Львів : Вища школа, 1981. – 184 с.
2. Ленобль Г. История и литература / Г. Ленобль. – 2-е изд. – М. : Художественная литература, 1977. – 301 с.
3. Модернізм і постмодернізм. Філософія і культура // Семінар за участю Мирослава Поповича // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/seminary/2002/sem19-09.htm>
4. Сорока Ю. Іван Богун. Роман : У 2 т. – Т. 1 / [Худож.-оформлювач Є.В. Вдовиченко] / Ю. Сорока. – Харків : Фоліо, 2010. – 315 с. – (Історія України в романах).
5. Сорока Ю. Іван Богун. Роман : У 2 т. – Т. 2 / [Худож.-оформлювач Є.В. Вдовиченко] / Ю. Сорока. – Харків : Фоліо, 2010. – 539 с. – (Історія України в романах).
6. Сиротюк О. Варвара Чередниченко / О. Сиротюк. // Письменники радянської України : літ.-критич. нариси / упоряд. М. І. Петросюк. — К. : Рад. письменник, 1987. – Вип. 13. – С. 142–189.
7. Николаев П. Историзм в художественном творчестве и литературоведении / П. Николаев. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1983. – 366 с.
8. Тараненко О. Факт і вимисел у літературі / О. Тараненко // Радянське літературознавство. – 1981. – № 2. – С. 19–21.

УДК 821.161.2 Сушко – 3. 09 (477. 64)

ПРОЗА К. СУШКА: ЖАНРОВІ ПАРАМЕТРИ ТА ТВОРЧІ СТРАТЕГІЇ

Кушнерюк Ю.Р., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

Стаття містить огляд творчого доробку сучасного запорізького письменника, публіциста і краєзнавця К.Сушка. Акцентується увага на жанрових аспектах його творів, оригінальній світоглядній концепції, простежуються етапи творчої еволюції автора.

Ключові слова: етюд, вірш у прозі, новела, ідеологія, світоглядна модель, роман.

Кушнерюк Ю.Р. ПРОЗА К.СУШКО: ЖАНРОВЫЕ ПАРАМЕТРЫ И ТВОРЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья содержит обзор творческого наследия современного запорожского писателя, публициста и краеведа К.Сушко. Акцентируется внимание на жанровых аспектах его произведений, оригинальной мировоззренческой концепции, исследуются этапы творческой эволюции автора.

Ключевые слова: этюд, стихотворение в прозе, новелла, идеология, мировоззренческая модель, роман.

Kushneryuk Y.R. PROSE BY K. SUSHKO: GENRE OPTIONS AND CREATIVE STRATEGIES / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article provides an overview of the creative heritage of K.Sushko, a modern Zaporizhzhya writer, journalist and local historian. The attention is paid to the genre aspects of his works, the originality of his world-outlook. The stages of the author's creative evolution are examined.

Key words: sketch, prose poem, short story, ideology, ideological model, novel.

Кожен дослідник, обираючи об'єкт для літературознавчої рефлексії, не може оминати питання ролі й масштабності постаті автора в сучасному літературному процесі. Особисті авторські координати мають стати своєрідною мотивацією і обґрунтуванням вибору літературознавця. Проза К. Сушка привертає увагу феноменальною єдністю авторської життєвої концепції (відповідно особливостями його світогляду) і надзвичайною сконденсованістю і органічністю картини світу в його творах (і публіцистичних, науково-популярних розвідках, і художніх). Останні декілька років у зв'язку з певними подіями в житті автора знову активізувалася саме літературна складова його таланту: з'явилася низка різножанрових творів, які отримали схвальні відгуки на численних презентаціях і в друкованих засобах масової інформації (хоч і місцевих). Численні факти позитивної оцінки творчості К. Сушка спонукають до детального вивчення дійсних характеристик його творчої діяльності й перспектив еволюції, адже помітно, що ця людина не зупиняється на досягнутому рубежі у творчості, професійній діяльності. Отже, актуальність інтерпретації

творчих стратегій К. Сушка як одного з найяскравіших представників запорізького письменства неможливо заперечити.

К. Сушко – відомий запорізький письменник, журналіст, краєзнавець. Народився в с. Бабині Верхньорогачицького району Херсонської області. У 1969-1973 рр. був студентом філологічного факультету Запорізького державного університету. Це визначило, мабуть, наперед його долю, адже опанувавши спеціальності теслі, токаря і фрезерувальника, ступив на стежу журналістської праці. К. Сушко став членом Спілки журналістів України з 1974 р., а з 2003 р. – член Національної спілки письменників України. Найбільше його досягнення – це книги про історію рідного краю. За межами Запоріжжя відоме його ім'я як дослідника і захисника легендарного острова Хортиці. “Його перу належить понад 200 книг, статей, нарисів, кореспонденцій, спрямованих на пропаганду і захист хортицьких багатств” [3, с. 114]. Із його ініціативи був створений “Комітет по захисту Хортиці”, функціями якого була громадська охорона плавнів острова. Із 31 березня 2005 до 17 жовтня 2007 рр. К. Сушко обіймав посаду генерального директора Національного заповідника “Хортиця” і розпочав низку офіційних проєктів, метою яких була пропаганда і збереження національних природних та історичних цінностей (історико-культурний комплекс “Запорізька Січ”, унікальний музей “Скіфський стан”, “Тарасова стежина”, козацький кордон “Протовче”). Хортиця – єдиний заповідник, що має з 2005 р. власну землю.

У 2004 р. К. Сушко став лауреатом премії імені Івана Франка в галузі інформаційної діяльності за низку публікацій у газеті “Субота плюс”, які були об'єднані в книзі “Тіні забутих міст” (розкриває маловідомі епізоди минулого півдня України). Так сталося, що К. Сушкові прийшлося захищати свою честь і гідність (і професійну, і людську) у численних судових колізіях (про що повістує його “роман-застереження” “Бентежна Хортиця” [10]), але життєві перипетії та інтриги ворогів не розчинили його творчий геній і життєву активність у потоці буденності. Наразі він видав декілька нових творів і активно займається облаштуванням ландшафтного міні-заповідника “Світло Оріяни” в рідному с. Бабиному на місці стародавнього поселення бронзової доби [2].

Літературознавча і критична інтерпретація творчості К. Сушка не є настільки масштабною, адже автор, журналіст за родом діяльності, більш відомий роботами в жанрах есею, краєзнавчого нарису тощо. Здебільшого спостерігаються відгуки колег і запорізьких письменників. Великі художні форми К. Сушко почав опановувати відносно недавно: вони являють собою приклад міжжанрової дифузії, мають індивідуально-авторські номінації (ідеологічний детектив, роман-осягнення, роман-застереження). Особливо яскраво талант автора реалізувався в етюдах, ліричних замальовках, віршах у прозі (із фотоілюстраціями). Романи, повісті й малі жанрові форми у творчості К. Сушка навіть як феномени літературного краєзнавства об'єктами літературознавчих інтерпретацій поки що не стали. Отже, завданнями цієї статті є такі: аналіз і характеристика світоглядної моделі творчості К. Сушка, жанрової парадигми, особливостей стилю.

Ця стаття не передбачає детальної та глибокої інтерпретації кожного твору письменника, адже має оглядовий характер і є своєрідним початком літературознавчого осягнення творчості публіциста, який може поступово перетворитися на письменника високого рівня, адже з кожним новим твором помітна еволюція К. Сушка як автора саме художніх творів. У моїй першій розвідці, присвяченій запорізькому письменникові, була проаналізована в компаративному аспекті повість “Інспектор Хорс” (як думалося, перше знайомство з автором, але виявилось, що набагато раніше були прочитані його науково-популярні книги про Хортицю для шкільного віку) [5]. Доволі глибокою і науково ґрунтовною видається рецензія В. Чабаненка на книгу “Бентежна Хортиця” [17].

Перше, із чого починає кожен літературознавець аналіз творчості певного автора, – це біографічні витоки його сюжетів. Народжений у степовій частині України, автор увібрив у себе могутні біоенергетичні потенції цього простору й інтуїтивно став його захисником. Власне, це своєрідна місія, яка легко простежується при вдумливому читанні його творів, і публіцистичних, і художніх. У вступному слові до однієї своєї книги К. Сушко зауважив, що експерименти тоталітарної системи призвели до того, що була втрачена генетична пам'ять і люди втратили можливість відчувати і розуміти по-справжньому рідну землю [13, с. 3]. Для письменника такого ментального типу життява й художня істина полягає в глибокому проникненні в сутність речей. Недаремно усамітнення “у дерев'яній хатинці на березі плавневого острова” [11, с. 3] дало можливість осягнути первісну мудрість і наблизитися до таємниці життя: “В один із тих безкінечних пізноосінніх вечорів переселили ... / Я сидів, завмерши, і відчував, як у моїй душі визріває дивовижний переворот” [11, с. 9].

Із 1971 р. автор зібрав 22 зошити записів, адже провів на острові 1290 днів у самотності, 547 ночей спав сам – стільки тривав процес занурення у середовище [9, с. 4]. Степ для українця – це абсолютний сигніфікатор його ментальної матриці. Як стверджує сам автор, його “виховав” Степ, а Дніпро занадто рано перетворився для нього на Каховське море. Ці моменти особистої кривди “руйнування споконвічної

краси” відображені в одній із новел циклу “Дев'ять молитов у серпні”, у якій банальний сюжет крадіжки грошей, відкладених на велосипед, накладається на глобальний сюжет масштабного злочинства (знищення плавнів). Такий біль стає зрозумілим через гостре і пронизливе світовідчуття автора, адже, як він пише в передмові, “я бачив навколо себе землю, яка дала мені життя” [15, с. 7].

У філософії мистецтва порушується проблема інтерпретації художньої творчості як особливої форми світовідношення. Світогляд розуміється як “особлива форма організації свідомості, яка виконує функцію духовно-практичної побудови й перебудови всього світопорядку, визначення докорінних цілей і смислу людського існування” (В. Малахов [8, с. 14]). Поняття “світогляд” передбачає когнітивну основу, а поняття “світовідношення” є практичною основою світогляду і результатом його втілення, що виявляється в специфіці змодельованої письменником картини світу. Такі компоненти світогляду, як світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння, – можуть бути присутні в художньому творі в різних комбінаціях і нерівномірному обсязі, складаючи світоглядну модель. Провідним принципом прозового доробку К. Сушка (і не тільки прозового) є саме Відчуття і прозрілива Проникливість, Інтуїція. Недаремно, у багатьох передмовах до своїх творів автор наголошує саме на “глибокому проникненні” в сутність написаного ним. Звідси й особлива інтимна манера звернення до читача, яка сягає безміру відвертості (у творах-“застереженнях”) чи бентежної батьківської ніжності (особливо, у творах про тварин і етюдах, замальовках). Ця тенденція розкривається в одному з останніх творів К. Сушка – повісті “Інспектор Хорс”: “Основу світоглядної парадигми роману “Інспектор Хорс” складають компоненти авторського світовідчуття, світосприймання, світорозуміння, які генетично тяжіють до концепцій пантеїзму та панпсихізму” [5, с. 484].

Пантеїстичне світовідчуття дивним чином синтезується з християнським світорозумінням і реалізується в одухотворенні благословенної Хортиці: “... переносячи усе на папір і в кадр, я не прагнув протокольної точності, а тому на перше місце виставив Стан і Відчуття...” [12, с. 7]. Читаючи книгу-альбом “Наодинці з Хортицею”, мимоволі розчиняєшся в миттєвостях буття, які є справжніми моментами Присутності (якщо звернутися до концептуальних понять екзистенціальної філософії). Цей цикл етюдів, замальовок і віршів у прозі пронизаний світлою енергетикою (це є одна з питомих рис творів К. Сушка), джерелом якої є ландшафтні зони Хортиці, тваринний світ, який автор ставить інколи вище за людський. У книзі оповідань “Двоє серед тиші” він висловлює сподівання, що людина має таки зрозуміти, що ставити “над усе лише вартість власного буття” – злочинно. Це є переступ проти сутності, що покликана кожне конкретне людське життя. Творчість К. Сушка можна плідно аналізувати в контексті екзистенціальної та феноменологічної філософії, адже його пильне заглиблення в онтологію світу й синтетичність мислення формують особливу матрицю його стилю: феномен осягнення автором простору створює особливий ефект присутності й у свідомості читача. Є підстави говорити про специфічний авторський емоційний комплекс [4, с. 18], що простежується в наративній перспективі його творів.

О. Лосев пропонував розглядати будь-який феномен “як єдиний культурний тип”, проблематизуючи світогляд як стиль – “світоглядний стиль” [6, с. 17]. У своїх працях, присвячених проблемам стилю, учений наголошує на необхідності історичної систематизації стильових явищ із метою створення обґрунтованої й логічної класифікації стилів, надаючи тій чи іншій стихії роль означника “світоглядного стилю” письменника. Наприклад, філософ надавав функції сигніфікаторів стилю земній, вогняній, водній та іншим стихіям [7].

Одним із найвідоміших дослідників поезики стихій є французький філософ Г. Башляр. В останній частині своєї пенталогії він аналізує “динамічні імпульси, які пробуджуються в нас, коли в нашій уяві формуються матеріальні образи земних субстанцій” [1, с. 7]. Дослідник акцентує увагу на особливостях уяви, яку він розуміє як “суб'єкт, перенесений у середину речей”, що спричинює “клеймо суб'єкта на образах”, унаслідок чого через образи можна здійснити “діагностику темпераментів” [1, с. 9]. Будь-яка матерія, яка є об'єктом розмислів, стає “образом сокровенності”, який не піддається усвідомленню. Матеріальні образи визначають глибоку емоційність, а саме тому й укорінені в більш глибоких прошарках несвідомого, адже “субстанціалізують певний інтерес” або, власне, бажання суб'єкта. Цей процес “згущує” численні різномірні образи, які народжуються у відчуттях, які “настільки віддалені від явленої реальності”, що, здається, в середині уявлюваної матерії міститься цілий Всесвіт у потенції [1, с. 9].

Ознаки подібного процесу смислонародження спостерігаються у творчості К. Сушка, який вибудовує кожен сюжет свого твору на основі власних переживань, відчуттів. Наприклад, в одному з оповідань збірки “Двоє серед тиші” із однойменною назвою автор акцентує особливо інтимне почуття злитості зі світом тварин, під час переживання якого стають зрозумілими метафори-формули “братства-сестринства”, споконвіку закріплені в українському фольклорі: “Дивні відчуття огортали мене, коли я півгодини, годину, а той більше проводив по сусідству, як прийнято вважати, з лютим звіром. Не страх, навіть не острах, а щось схоже на почуття присутності...” [16, с. 7].

Зрозуміти себе можна, пізнаючи Іншого (яким дуже часто у творах К. Сушка є тварина) – це один із провідних постулатів екзистенціалізму. Саме тому часто письменник домислює поведінкові реакції й мотивацію сказаного іншими персонажами його художнього світу й реальних людей, які стали їхніми прототипами. Дуже цікавий прийом використовує він у романі-осягненні “Я вибираю Хортицю”, який вмотивований таким світорозумінням: мозаїку документальних свідчень переривають своєрідні “діалоги автора з власним сумлінням”, які сягають генетично “блазенських” традицій у літературі й культурі загалом. Варто відзначити таку тенденцію, як специфічна іронічна інтонація його творів, яка подекуди стає саркастичною. “Непідготовленому” читачеві такий наратив із першого погляду може видатися дещо дивним (авторка цієї статті фіксувала подібні відгуки, які дали можливість інтерпретувати їх як нерозуміння сутності психологічного двобою автора з недосконалістю цього світу), але декілька хвилин реального спілкування з автором доводять незаперечний факт надзвичайного художнього синтезу, потенціями якого володіє справжній письменник. Невипадково і професор В. Чабаненко, якого ми теж сміливо можемо назвати Охоронцем Традиції, у своїй рецензії на публіцистичний роман “Бентежна Хортиця” говорить про “обраність” К. Сушка і його специфічну інтонацію й усвідомленість своєї місії в ряду таких визначних діячів, як Д. Яворницький, Я. Новицький, О. Гончар та ін. [17, с. 177]. Не можна не підтримати думку про те, що людина, яка створила такі проникливі “молитви” (такий жанр-вставка наявний у циклі “Дев'ять молитов у серпні”, “Бентежна Хортиця”), – не може бути нікчемною, слабкодухою, корисливою. У світоглядній концепції К. Сушка легко відчитується ця невтолима жага занурення в “матеріальну субстанцію”, що породжує проникливий образ Хортиці, Степу, який вирізняється на тлі всього написаного про степ в українській літературі своїми неповторними нюансами.

Про степ написано дуже багато. Традиційно, літературознавство закріплює номінації “співців степу” за більш глобальними постатями літературного процесу (наприклад, О. Довженко, О. Гончар). Сучасна літературознавча наука розширює цей перелік імен, але так пронизливо, деталізовано й синтетично у взаємозв'язку концептів “пам'ять”, “рід”, “історія”, “природа”, як це робить К. Сушко, мабуть мало хто зумів сказати про “земну субстанцію” українства. Подібні стратегії письма, думається, можна виокремити у творчості Гр. Тютюнника, який писав “оголеною душею”, ідучи “дорогою болю”. Не кожен письменник здатен до таких трансформацій, адже в кожного свій “поріг болю”. Феномен авторської ідентичності К.Сушка якраз і полягає у своєрідній “алхімії слова”, у процесі якої біль виливається в “золото слів”.

Авторський світогляд формує й метод осягнення дійсності, функції якого перебирають на себе жанрові структури. Провідною характеристикою творчої еволюції автора є балансування на межі публіцистичних жанрів і власне художніх, що пояснюється загальною тенденцією прогресу людського мислення в напрямку синтезу (фольклорне, публіцистичне, наукове, художнє).

Оригінальну творчу манеру К. Сушка визначають насамперед малі жанрові форми, у яких реалізувалася його типова характерологічна риса – вміння вловити безмір Всесвіту в “єдності афекту або враження” (провідний жанровий аспект новели за Е. По). Автор перевидав етюди, замальовки та вірші в прозі з власними фотоілюстраціями, які підсилюють ефект присутності, саме російською мовою (цікавий прецедент білінгвізму письменника). Від цього його майстерність нічого не втратила, хоча й сам автор зізнається, що йому не вдалося потрапити на шпальти всесоюзних часописів через недостатній рівень володіння російською мовою, хоча, на мій погляд, відмінності в зображувальних характеристиках не відчувається: нюансування вражень, вміння підібрати деталь відповідно до авторського завдання засвідчують наближення до імпресіоністичної поетики, тому тим і цікавіше порівнювати авторську інтонацію в різних мовних регістрах і різних мовних картинах світу.

Індивідуальні авторські жанрові дефініції (роман-осягнення, роман-застереження, ідеологічний детектив, сказання) можна пояснити пошуком власної жанрової матриці. Надзвичайно оригінально відбувається його перехід із публіцистичної й науково-популярної парадигми в царину художньої творчості, причому цей процес характеризується взаємопроникненням, жанровим синтезом. Власне, така жанрова мозаїка – ознака сучасного літературного процесу. Отже, формування творчого феномену К. Сушка є органічним, цілісним (з огляду на відповідність художньої концепції – життєвій) і системним. До творів, які засвідчують його амплуа як майже сформованого прозаїка, можна впевнено віднести цикл мініатюр “Наодинці з Хортицею”, цикл новел “Дев'ять молитов у серпні”, ідеологічний детектив “Інспектор Хорс” та історичний роман-сказання “Ойкумена”.

Варто відзначити тяжіння К. Сушка до метажанрових структур. Так, зазначені цикли поєднані ідейно, тематично і з погляду архітектоники. Цикл “серпневих молитов” із оригінальними жанровими вставками демонструє прагнення переосмислення автором власного мікрокосму в контексті українського макрокосму, що органічно знаходить своє продовження в ідеології історичного роману “Ойкумена”, який являє собою реконструкцію “причин, обставин і наслідків” походу перського царя Дарія I на стародавню Скитію. У цьому романі автор вже вкотре засвідчує свою відповідальність і трепетне ставлення до історичних джерел при тому, що надає собі право на сміливу вигадку, авторські гіпотези в поєднанні з

фактологічною достовірністю. К. Сушко від початків своєї діяльності детально вивчає всі можливі доступні джерела, дошукуючись таємниць українського родоvodu (це можна помітити в багатьох його творах, присвячених археологічним таємницям півдня України).

Отже, аналіз творчих стратегій і жанрових параметрів прози К. Сушка засвідчує феноменальну здатність автора заглиблюватися в сутність речей і глибоку синтетичність і органічність змодельованої ним картини світу. Ознаки творчої еволюції автора дають право стверджувати, що глибинне наближення до істини буття стає мотивацією до написання нових творів, у яких масштабно розкриється його талант. У літературознавчій перспективі цікавим видається аналіз гібридизації жанрів у творчості К. Сушка й поєднання різних типів мислення, які детерміновані виміром реальної професійної реалізації письменника. У подальшому плідним може бути детальний поглиблений аналіз новелістичних жанрів і роману “Ойкумена” К. Сушка.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башляр Г. Земля и грезы о покое / Пер. с франц. Б.М. Скуратова / Гастон Башляр. – М.: Издательство гуманитарной литературы, 2001. – 320 с.
2. Гаев Ю. И один в Бабино воин. История с географией / Юрий Гаев // МИГ. – 2013. – № 34 (22 августа).
3. Знаменні та пам'ятні дати Запоріжжя на 2010 р.: (Календар і короткі бібліографічні списки). – Запоріжжя : РА Тандем, 2010. – 200 с.
4. Карпов И.П. Словарь авторологических терминов: Пособие по курсу “Теория литературы. Поэтика” для студентов-филологов педагогических вузов / И.П.Карпов / Ред. Н.Н.Старьгина. – Йошкар-Ола: Марийский государственный педагогический институт им. Н.К.Крупской, 2003. – 64 с.
5. Кушнерюк Ю.Р. Образ тварини як риторичний прийом у повісті “ Кіт з потонулого будинку” Г.Пагутяк та в романі “ Інспектор Хорс” К. Сушка / Ю.Р. Кушнерюк // Сучасні літературознавчі студії. Топос тварини як антропологічне дзеркало : Збірник наукових праць. – Вип. 8. / Гол. редактор В.І. Фесенко. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. – С. 483-491.
6. Лосев А.Ф. Примерная классификация первичных моделей художественного стиля / А.Ф. Лосев // публ. А. А. Тахо-Годи // Collegium. – 1993. – № 2. – С. 3-11.
7. Лосев А.Ф. Материалы для построения современной теории художественного стиля / А.Ф. Лосев // Контекст-1975. Литературно-теоретические исследования – М. : Наука, 1977. – С. 211-240.
8. Малахов В.А. Искусство и человеческое мироотношение / В.А. Малахов. – К. : Наукова думка, 1988. – 214 с.
9. Стіна Н. Хортиця – острів святилищ / Наталя Стіна // Червоний промінь. – 2013. – № 41 (9251). – С. 4.
10. Сушко К. Бентежна Хортиця. Чи зможе Україна врятувати НАЙДИВОВИЖНІШЕ із своїх семи чудес?: Роман-застереження / Костянтин Сушко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2008. – 632 с.
11. Сушко К. Зелений Мій Дім / Костянтин Сушко. – Запоріжжя : Поліграф, 2008. – 132 с.
12. Сушко К. Наодинці з Хортицею / Костянтин Сушко. – Запоріжжя: Поліграф, 2007. – 128 с.
13. Сушко К. Тени забытых городов / Константин Сушко. – Запорожье : Полиграф, 2003. – 176 с.
14. Сушко К. Я вибираю Хортицю: Роман-осягнення / Костянтин Сушко. – Запоріжжя : Поліграф, 2004. – 364 с.
15. Сушко К.И. В степи заповедной / К.И. Сушко. – К : Урожай, 1988. – 150 с.
16. Сушко К.І. Двоє серед тиші / К.І. Сушко. – Запоріжжя : Поліграф, 2002. – 64 с.
17. Чабаненко В. Його обрала Хортиця / Віктор Чабаненко. // Чабаненко В. Літературознавчі й літературно-критичні спроби– Запоріжжя : ЗНУ, 2009. – С. 173–183.